Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОРІВНЯЛЬНЕ СПАДКОВЕ ПРАВО

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - 29 Міжнародні відносини

спеціальність - 293 Міжнародне право

освітня програма - Міжнародне право

вид дисципліни - за вибором

факультет - юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Устименко Олена Анатоліївна, к.ю.н., завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол № 1 від 28 серпня 2026 року

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Міжнародне право»

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
«Міжнародне право» Євген ТІТОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Порівняльне спадкове право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра зі спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка кваліфікованого фахівця, який вільно володіє та оперує основними дефініціями і положеннями історії розвитку, категорійно-понятійного апарату спадкового права в порівняльному аспекті; вміє опрацьовувати відповідні міжнародні та національні нормативні документи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 5 кредитів

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
48 год.	8 год.
Практичні, семінарські завдання	
32 год.	6 год.
Лабораторні завдання	
Самостійна робота, у тому числі	
70 год.	136 год.
Індивідуальне завдання	
20 год.	20 год.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ЗК 10. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 15. Цінувати і поважати різноманітність та мультикультурність.

ФК1. Здатність розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, форми та способи їх реалізації; види міжнародних суб’єктів та їх роль у сучасних міжнародних відносинах і міжнародній політиці.

ФК6. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного приватного права.

ФК8. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

ФК10. Уміння здійснювати юридичний аналіз та юридичну кваліфікацію явищ міжнародного життя на основі міжнародно-правових норм.

ФК12. Уміння розробляти юридичну позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів; вести дискусію і дебати з міжнародно-правових та загальноюридичних питань.

ФК16. Здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;

ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

ПРН16. Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.

1.8. Пререквізити: Теорія держави та права. Цивільне право.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика порівняльного спадкового права

Порівняльне спадкове право як складова порівняльного правознавства. Поняття порівняльного спадкового права. Предмет порівняльного спадкового права. Метод правового регулювання спадкових відносин. Принципи порівняльного спадкового права. Функції порівняльного спадкового права. Джерела правового регулювання спадкових відносин.

Тема 2. Спадкове правовідношення

Спадкові правовідносини: визначення та зміст. Склад спадкового правовідношення та його аналіз в контексті порівняльного права. Суб'єкти спадкового правовідношення. Спадкодавець. Спадкоємці. Усунення від права на спадкування. Відказоодержувач. Виконавець. Склад спадщини. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини. Час та місце відкриття спадщини. Спадкові права та обов'язки. Проблематика спадкового правовідношення в окремих країнах.

Тема 3. Спадкування за заповітом в різних правових системах

Поняття заповіту та форма заповіту. Право на заповіт. Призначення у заповіті спадкоємців. Скасування та зміна заповіту. Обов'язкова частка у спадщині. Заповідальний відказ. Види заповітів. Посвідчення заповіту. Тлумачення заповіту. Порівняльний аналіз особливостей укладання та посвідчення заповітів в зарубіжних країнах.

Тема 4. Спадкування за законом в різних правових системах

Поняття спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом. Порівняльний аналіз спадкування за законом в зарубіжних країнах.

Тема 5. Здійснення права на спадкування в різних правових системах

Прийняття спадщини. Строк для прийняття спадщини. Відмова від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини. Відумерла спадщина. Пред'явлення кредиторами спадкодавця вимог до спадкоємців. Оформлення права на спадщину. Свідоцтво про право на спадщину. Охорона та захист спадкових прав і управління спадщиною.

Тема 6. Міжнародні спадкові відносини

Правове регулювання міжнародних спадкових відносин. Особливості спадкування у спадкових відносинах з іноземним елементом. Колізійне регулювання спадкових відносин.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	ін.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Загальна характеристика порівняльного спадкового права	22	8	2			12	28	2	2			22
Тема 2. Спадкове правовідношення	26	8	6			12	26	2				22
Тема 3. Спадкування за заповітом в різних правових системах	26	8	6			12	24					22
Тема 4. Спадкування за законом в різних правових системах	26	8	6			12	28	2	2			22
Тема 5. Здійснення права на спадкування в різних правових системах	26	8	6			12	24					22
Тема 6. Міжнародні спадкові відносини	24	8	6			10	20	2	2			26
Усього годин	**150**	**48**	**32**			**70**	**150**	**8**	**6**		**20**	**136**

4. Теми практичних занять (денна та заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна характеристика порівняльного спадкового права	2 (2)
2.	Спадкове правовідношення	6
3.	Спадкування за заповітом в різних правових системах	6
4.	Спадкування за законом в різних правових системах	6 (2)
5.	Здійснення права на спадкування в різних правових системах	6
6.	Міжнародні спадкові відносини	6 (2)
	Разом	**32 (6)**

5. Завдання для самостійної роботи (очна форма)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Загальна характеристика порівняльного спадкового права Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	12
2.	Спадкове правовідношення Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	12
3.	Спадкування за заповітом в різних правових системах Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову	12

	літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	
4.	Спадкування за законом в різних правових системах Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	12
5.	Здійснення права на спадкування в різних правових системах Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	12
6.	Міжнародні спадкові відносини Завдання: ознайомитись з лекційним матеріалом, опрацювати додаткову літературу, підготувати відповіді на основні питання теми	10
	Разом	**70**

Завдання для самостійної роботи (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна характеристика порівняльного спадкового права Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	22
2.	Спадкове правовідношення Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	22
3.	Спадкування за заповітом в різних правових системах Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	22
4.	Спадкування за законом в різних правових системах Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	22
5.	Здійснення права на спадкування в різних правових системах Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	22
6.	Міжнародні спадкові відносини Завдання: опрацювати основну та додаткову літературу	26
	Разом	**136**

6. Індивідуальні завдання

Видом індивідуального завдання з навчальної дисципліни «Порівняльне спадкове право» є виконання курсової роботи з дослідженням практичних ситуацій, що полягає у підготовці письмової роботи, яка виконується особою, яка навчається, самостійно, поза навчальним процесом, з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника (URL: https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/4806a586-ea3a-4c14-8e00-ca962cd07955/content?trackerId=3ab027e98f57e4ca).

Курсова робота має складатися із трьох частин: вступу, аналітичної частини та висновків.

Вступ повинен містити загальні положення щодо актуальності дослідження, прізвища та назви основних праць провідних фахівців у досліджуваній сфері та окреслювати поставлене наукове завдання. В аналітичній частині роботи студент має навести думки фахівців із питання, що досліджується, висловити власне ставлення до цих думок, обґрунтувати свої доводи та дослідити окреслене у вступі наукове завдання. Аналітична частина може складатися з кількох підрозділів. У висновках курсової роботи повинні міститись основні результати проведеного дослідження, розв'язання наукового завдання.

Курсова робота має містити загальний огляд думок фахівців у сфері спадкового права. Обов'язковою вимогою до змісту роботи є наявність юридичного аналізу теми або аналізу правових відносин, які складаються стосовно відповідних об'єктів. Рекомендується посилатися у курсовій на практику вирішення сімейних спорів.

Обсяг курсової роботи повинен становити від 35 до 40 сторінок, текстовий редактор -

Word, формат сторінки - А4 (297х210 мм), орієнтація - книжкова, поля - 25 мм, гарнітура - Time New Roman, кегель - 14, міжрядковий інтервал - 1,5.

Студент може обрати одну із представлених тем. Студент має використати при підготовці курсової роботи, у тому числі, нормативно-правові акти, не менше 3 підручників, наукових посібників, не менше 5 наукових праць (монографій та/або статей). Цитування у тексті виділяються лапками у разі використання мови оригіналу. Якщо студент здійснює переклад оригінального джерела, перед уривком такого тексту повинне бути зазначене його прізвище та ініціали автора, а наприкінці уривку має стояти посилання. Посилання у тексті є обов'язковими та оформлюються у квадратних дужках.

Теми курсових робіт:

1. Порівняльне спадкове право: загальна характеристика.
2. Відмова від спадщини за цивільним законодавством України та Німеччини.
3. Правова природа заповіту за цивільним законодавством України та Франції
4. Подружжя як суб'єкт спадкових правовідносин за правом України та іноземних країн.
5. Спадкування за законом за законодавством України та іноземних країн.
6. Право на спадкування за цивільним законодавством Німеччини та Франції.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Вхідний контроль проводиться перед вивченням курсу з метою визначення рівня підготовки студентів із дисциплін, які забезпечують базу для цього курсу. Такий контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання.

Поточний контроль проводиться під час аудиторних занять протягом семестру. Він може відбуватися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях або лекціях, колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, комп'ютерного тестування тощо. Поточний контроль включає написання контрольної роботи в середині семестру та підготовку індивідуального завдання (курсової роботи) наприкінці семестру.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні підсумкового контролю з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до екзамену

1. Поняття порівняльного спадкового права.
2. Предмет порівняльного спадкового права.

3. Метод та джерела правового регулювання спадкових відносин.
4. Принципи порівняльного спадкового права.
5. Спадкові правовідносини: визначення та зміст.
6. Суб'єкти спадкового правовідношення.
7. Спадкодавець. Спадкоємці.
8. Усунення від права на спадкування.
9. Відказоодержувач. Виконавець.
10. Склад спадщини.
11. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини.
12. Час та місце відкриття спадщини.
13. Спадкові права та обов'язки.
14. Проблематика спадкового правовідношення в окремих країнах.
15. Поняття заповіту та форма заповіту.
16. Право на заповіт.
17. Призначення у заповіті спадкоємців.
18. Скасування та зміна заповіту.
19. Обов'язкова частка у спадщині.
20. Заповідальний відказ.
21. Види заповітів. Посвідчення заповіту.
22. Тлумачення заповіту.
23. Порівняльний аналіз особливостей укладання та посвідчення заповітів в зарубіжних країнах.
24. Поняття спадкування за законом.
25. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості.
26. Спадкування за правом представлення.
27. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.
28. Порівняльний аналіз спадкування за законом в зарубіжних країнах.
29. Прийняття спадщини. Строк для прийняття спадщини.
30. Відмова від прийняття спадщини.
31. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини.
32. Відумерла спадщина. Пред'явлення кредиторами спадкодавця вимог до спадкоємців.
33. Оформлення права на спадщину.
34. Свідоцтво про право на спадщину.
35. Охорона та захист спадкових прав і управління спадщиною.
36. Правове регулювання міжнародних спадкових відносин.
37. Особливості спадкування у спадкових відносинах з іноземним елементом.
38. Колізійне регулювання спадкових відносин

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за екзамен – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑30 = 30:

Формула обчислення

$$\sum 30 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 6$$

Примітка:
∑30 – сума максимальної кількості балів

∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
6 – коефіцієнт

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Разом	Екзамен	Сума
Т1-Т6	КР	ІЗ			
∑30	10	20	**60**	**40**	**100**

Для допуску до складання екзамену здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов’язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов’язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання

згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних робіт

Контрольна та екзаменаційна робота виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має тільки одну правильну відповідь; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Кількість отриманих балів	Критерії отримання відповідної кількості балів
0-5 балів	робота не зараховується; студентом не дотримано визначених вимог, тематика роботи не розкрита взагалі, не використано міжнародні джерела; студент не орієнтується в тематиці роботи та не може відповісти на жодне з поставлених питань
6-10 балів	робота не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються; при виконанні роботи використано менш ніж 10 джерел, не використано міжнародні наукові джерела; в роботі відсутні посилання на використані джерела, тема роботи розкрита однобічно, відсутня логічність викладення матеріалу; не дотримано структури роботи; в роботі допущено суттєві граматичні та/або стилістичні помилки; студент не відповів на переважну більшість поставлених питань
11-19 балів	робота виконана на належному теоретико-практичному рівні; дотримано вимоги, які висуваються до написання роботи, робота належним чином структурована, але в недостатній мірі проаналізовані наукові джерела та відсутній творчий підхід до виконання поставлених завдань, допущено незначні порушення логічності та/або систематичності викладення матеріалу; допущено незначні неточності в оформленні роботи; студент відповів на усі поставлені питання
20 балів	робота виконана на високому науково-практичному рівні; в роботі продемонстровано високій рівень знань та творчого осмислення отриманих результатів дослідження; не допущено помилок при оформленні роботи; студент відповів на усі поставлені питання

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Кухарєв О. Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
2. Міжнародне сімейне та спадкове право: методичний посібник для магістрів / за ред. Х. Н. Бехруза. Львів: Видавець Кошовий Б.-П. О., 2023. 180 с.
3. Comparative Succession Law: Volume I: Testamentary Formalities. Kenneth G. Reid (ed.), Marius J. de Waal (ed.), Reinhard Zimmermann (ed.). 2011. Oxford University Press. 502 p.

Допоміжна література

1. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1- L. 252-13. Législation de la France. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/ affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379.
2. Competition Act 1998. Legislation of the United Kingdom. URL: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/41/contents.
3. Заіка Ю. О., Лов'як О. О. та ін. Актуальні проблеми спадкового права: Навч.

посібник. За ред. Ю. О. Заіки, О. О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

4. Заіка Ю. Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *Вісник Маріупольського державного університету.* Серія: Право. 2023. Вип. 25. С. 101-107 URL: https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/48/47

5. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс: підручник. К.: Дакор, 2013. 304 с.

6. Кисіль В. І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.

7. Курдельчук Д. Міжнародне спадкування – це складно і просто. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 1. С. 193–196.

8. Шупінська О. В. Міжнародно-правове регулювання відносин власності при транскордонному спадкуванні. *Університетські наукові записки.* 2011. Вип. 4. С. 76–81.

9. Михайлів М. О. Правова природа заповіту подружжя: порівняльно-правовий аналіз. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2021. № 6. С. 54-61.

10. Михайлів М. О. Правове регулювання відносин спадкування в міжнародному приватному праві: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 520 с.

11. Михайлів М. О. Правова природа управління спадщиною в міжнародному приватному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 55-58. URL: http://lsej.org.ua/2_2022/12.pdf

12. Михайлів М. О. Правове регулювання відповідальності спадкоємців за боргами спадкодавця за законодавством України та іноземних держав. *Юридичний вісник.* 2022. № 1. С. 78-85. DOI: https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.2305

13. Степанюк А. А. Застосування колізійних норм щодо спадкування в міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.03. Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Х., 2003. 20 с.

14. Спадкове право: крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.; ЕКУС. 2021.

15. Устименко О. А. Визначення поняття антикваріату як об'єкта цивільних прав. *Держава і право в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні*: тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 04 червня 2025 р.). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2025. С. 190–192.

16. Устименко О. А. Особливості викупу пам'яток культурної спадщини. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2024. № 37. С. 119–124. URL: https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-13.

17. Устименко, О. (2024). Обмеження права власності на пам'ятки культурної спадщини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* Серія «Право», (38), 131–136. URL: https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-14.

18. Savchenko V., Ustymenko O. Historical and philosophical analysis of free will as the genesis of understanding law. Uma análise histórica e filosófica do livre-arbítrio como base para a compreensão do direito. *Revista de Direito Civil Contemporâneo*. 2023. Vol. 35. Ano 10. P. 359–373.

19. Kukharev A. (2026). Essence of the right to inheritance. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(2), 225-240 URL:https://doi.org/10.31359/1993.0909.2

20. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law // Legislation of the European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1536779718012&uri=CELEX:32017L1132.

21. Small Business, Enterprise and Employment Act 2015 // Legislation of the United Kingdom. URL: http://www.legislation.gov.uk/ ukpga/ 2015/26/contents.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: http://rada.gov.ua/
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України: http://www.reyestr.court.gov.ua/
3. Порівняльне спадкове право : методичні вказівки щодо виконання курсових робіт з навчальної дисципліни: уклад. О. А. Устименко, В. П. Свердліченко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. 32 с. URL: https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/4806a586-ea3a-4c14-8e00-ca962cd07955/content?trackerId=3ab027e98f57e4ca).